

Kırsal Alanda Uygulanan Kalkınma Projelerinde Yer Alan Kişilerin Kırsal Turizm Eğitimlerine Katılma Durumlarının İncelenmesi

Abdulkadir Ergün¹, Nuray Demir² ✉

¹Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü 25240 Erzurum

²Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü 25240 Erzurum

¹ <https://orcid.org/0000-0001-8194-8765>, ² <https://orcid.org/0000-0001-5670-6801>
✉ ipcioğlu@atauni.edu.tr

Öz

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Birleşmiş Milletler tarafından daha yaşanabilir bir dünya için ekonomik, sosyal ve ekolojik olarak gelişime yönelik ilan edilen bir dizi müdahale yol ve yöntemlerini içeren hedefler silsilesidir. Üye tüm ülkelerin ortak kabulü ve deklarasyonu ile uygulanmaya başlanan hedefler kapsamında tüm dünyada çalışmalar gerçekleştirilmekte ve 2030 yılına hedeflenen amaçlara ulaşmak üzere destekleme programları uygulanmaktadır. Birçok alt sektörle etkileşim halinde olan ve tüm coğrafyalarda ekonomik gelişime katkı sağlayan turizm sektörü de bu programlar içerisinde yer almaktadır. 60'lı yıllarda kırsal alanlarda kalkınmanın sağlanması, kentsel alanlara göçün önlenmesi ve ters yönde ivmelendirilmesi amacıyla özellikle Avrupa'da uygulanan politikalarla daha fazla duyulmaya başlanan Kırsal Turizm de ülkeler bağlamında en yaygın desteklenen turizm branşları içerisinde yer almaktadır. Çalışma kapsamında, Erzurum ilinde Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları çerçevesinde uygulanan projelerde yer alan kişilerin kırsal turizm eğitimlerine katılma durumları incelenmiştir. Projelere katılan kişilerin 230'u ile yapılan anket çalışması sonucunda elde edilen veriler, katılma durumu esas alınarak, kişilerin ve işletmelerin özellikleri ortaya konulmasında SPSS programı yardımıyla yapılan crosstab analizinde ve kırsal turizm eğitimlerine katılma kararı üzerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesi için ise LIMDEP paket programı yardımıyla probit analizinde kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, eğitimlere katılan kişilerin genellikle 20-30 yaş aralığında, erkek, lisans mezunu, kırsal alanda doğup, şehir merkezinde ikamet eden, SGK güvencesine sahip, sabit bir işi olmayan, 20 000 TL üstünde aylık geliri olan ve en fazla girişimcilik eğitimlerine katılma özelliklerine sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca probit analiz sonucunda ise, erkek, yaşı fazla, geliri yüksek, sosyal güvenceye sahip, daha önce farklı konularda eğitim almış, girişimde bulunmuş, kırsal alana yönelik desteklerden devamlı haberdar olan kişiler daha fazla kırsal turizm eğitimlerine katılırken, ankete katılanların eğitim düzeyleri arttıkça kırsal turizm eğitimlerine katılmadıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal kalkınma projeleri, kırsal turizm eğitimi, Erzurum

Examining the Participation Status of People Participating in Rural Tourism Trainings in Development Projects Implemented in Rural Areas

ABSTRACT

Sustainable Development Goals are a series of goals that include a series of intervention methods and methods declared by the United Nations for economic, social, and ecological development for a more livable world. Within the scope of the targets, which have been implemented with the common acceptance and declaration of all member countries, studies are carried out all over the world, and a series of support programs are implemented to achieve the targets targeted for 2030. The tourism sector, which interacts with many sub-sectors and contributes to economic development in all geographies, is also included in these programs. Rural Tourism, which became more popular in the 1960s with the policies implemented especially in Europe with the aim of ensuring development in rural areas, preventing migration to urban areas, and accelerating it in the opposite direction, is among the most widely supported tourism branches in the context of countries. Within the

scope of the study, the participation status of people participating in rural tourism training in projects carried out within the framework of sustainable development goals in Erzurum was examined. The data obtained as a result of the survey conducted with 230 of the people participating in the project were used in crosstab analysis with the help of the SPSS program to reveal the characteristics of people and businesses based on participation status, and probit analysis with the help of the LIMDEP package program to determine the factors affecting the decision to participate in rural tourism training. was used in the analysis. According to the analysis results, the people who participated in the trainings were generally young, male, undergraduate, born in rural areas, residing in the city center, having SSI security, not having a fixed job, having a monthly income above 20 000 TL, and having the characteristics of participating in entrepreneurship training the most. has been determined. In addition, as a result of the probit analysis, people who are male, older, have high income, have social security, have previously received training in different subjects, have taken initiative, and are constantly aware of supports for rural areas, participate in more rural tourism trainings, while as the education levels of the survey participants increase, rural tourism increases. It was determined that they did not participate in their training.

Key words: Rural development projects, rural tourism education, Erzurum

GİRİŞ

Kırsal kalkınma, tarım ve hayvancılıkla geçinen kırsal alanlarda ekonomik, sosyal ve çevresel koşulların iyileştirilmesini hedefleyen bir süreçtir (Kaypak, 2011). Bu yaklaşım, kırsal nüfusun yaşam kalitesini artırmanın yanı sıra, doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımını da içerir (Pretty, 2008). Sürdürülebilirlik, özellikle kırsal kalkınma bağlamında, doğal kaynakların tükenmesini önleyen ve gelecek nesillere yaşanabilir bir çevre bırakmayı amaçlayan bir paradigmadır (WCED, 1987).

Kırsal kalkınma süreçlerinde sürdürülebilirliğin önemini artıran en önemli etkenlerden biri, kırsal alanlarda yoğun tarımsal faaliyetlerin ekosistem üzerindeki baskısıdır. Tarımsal üretimin sürdürülebilir yöntemlerle yapılması, hem ekonomik büyümeyi destekler hem de çevresel bozulmayı engeller (Altieri, 1995). Örneğin, toprak koruma tekniklerinin ve organik tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması, hem verimliliği artırmakta hem de toprak erozyonunu önlemektedir (Tilman et al., 2002). Bunun yanı sıra, kırsal bölgelerde yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması, enerji bağımlılığını azaltarak ekonomik faydalar sağlamaktadır (IEA, 2021).

Kırsal kalkınmanın başarılı bir şekilde sürdürülebilirlik ilkelerine entegre edilmesi için toplumsal katılım büyük önem taşır. Yerel halkın karar alma süreçlerine dâhil edilmesi, uygulamaların benimsenmesini ve sürdürülebilirliğin sağlanmasını kolaylaştırır (Chambers, 1997). Ayrıca, eğitim ve teknik destek programları ile çiftçilerin bilinçlendirilmesi, sürdürülebilir tarım uygulamalarının yaygınlaşmasını hızlandırabilir (FAO, 2014). Kırsal kalkınma ve sürdürülebilirlik arasındaki ilişki, yalnızca çevresel değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal boyutlarıyla da ele alınmalıdır. Bu doğrultuda, kırsal kalkınma stratejilerinin, sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde planlanması gereklidir (UN, 2015). Bu şekilde hem kırsal bölgelerin ekonomik olarak güçlenmesi sağlanabilir hem de çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik için önemli adımlar atılabilir. “Kalkınma ve Sürdürülebilirlik” kavramları özellikle sanayileşme ve etkileriyle birlikte dünya gündeminde yerini almaya başlamış, Sanayi Devrimi ve sonrasında ise uluslararası arenada en çok işlenen konulardan biri olmuştur (Arı, 2019). Sürdürülebilir kalkınma sosyal, ekonomik ve ekolojik adalet temelinde büyümenin, bugünün gereksinimlerini gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılamalarından ödün vermeden devam etmesi hem kapsayıcı hem de çevreci olması gerektiği ana fikrindedir. Bu doğrultuda Sürdürülebilir Kalkınma ekonomik büyüme, sosyal dahil etme ve etkin ve etkili bir çevre yönetimi konularından oluşan 3 temel sac ayağı üzerine inşa edilmektedir. Ocak 2016 itibarıyla 193 ülke tarafından ortak kabulde uygulanmaya başlayan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, “Kimseyi geride bırakma” / “Leave no one behind” sloganı ile, tüm dünyada mevcut sorunların çözümü için ulaşılmaması gereken hedefler olarak ele alınmıştır. Bu doğrultuda 17 amaç, 169 alt amaçtan oluşan hedefler belirlenmiş ve bu hedeflere de 2030 yılına kadar ulaşılması kararlaştırılmıştır (Arı 2019).

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları tüm yönleriyle değerlendirildiğinde görülmektedir ki, kalkınma çalışmalarında ekonomik, sosyal ve çevresel denge doğrultusunda odaklanılmalıdır. Yoksulluğun bitirilmesi; Açlığa Son; Sağlıklı Bireyler; Nitelikli Eğitim, Kadınların Güçlendirilmesi, Cinsiyet Eşitliği, Temiz Su ve Sanitasyon, Enerji, İstihdam ve İstihdam edilebilirlik, Endüstri, İnovasyon, Eşitsizlikle Mücadele, Sürdürülebilir Yaşam Alanları, Üretim ve Tüketimde Sürdürülebilirlik, İklim Değişikliği ve etkilerine yönelik mücadele, Su ve Karasal Yaşam, Barış ve Adalet ve Uygun ve Amaçlar için Ortaklıklar başlıklarıyla amaçlar, tüm sektörleri kapsayan oldukça geniş ve odaklı bir yapıya sahiptir (Anonim 2020a).

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) ve bunların alt amacı olan 169 hedef incelendiğinde de birçoğunun tarım ve çevre konularıyla doğrudan ya da dolaylı olarak ilgisi ortaya çıkmaktadır. Çevresel etki, doğa ve doğal kaynakların kullanımı boyutlarıyla tarımsal faaliyetlerin, dolayısıyla da kırsal kalkınmanın tüm amaçlarla

doğrudan ya da dolaylı ilişkili olduğu görülmektedir. Sosyal, ekonomik ve ekolojik boyutuyla kırsal faaliyetler, sahip olduğu çeşitlilik anlamında kırsal kalkınmanın merkezinde yer almaktadır. Bu çeşitlilik içerisinde ise son yıllarda özellikle doğaya yönelme ardından kırsal turizm faaliyetlerinin dikkat çekici bir gelişim ve hareketlilik oluşturmaya başladığı görülmektedir (Arı, 2019).

Kırsal turizm, yerel toplulukların sosyoekonomik kalkınmasında önemli bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyelin etkin bir şekilde kullanılmasında eğitim programları kilit bir rol oynamaktadır. Kırsal turizm eğitimleri, hem bireysel hem de toplumsal boyutta ekonomik, sosyal ve kültürel faydalar sağlayarak kırsal alanlarda sürekli kalkınmaya katkıda bulunur (Gökmen ve Sert, 2018)

Kırsal turizme yönelim, yapılan yatırımlar ve elde edilen gelişim ile sürdürülebilir kırsal kalkınmada turizmin önemini artırmaya başlamıştır. Kırsal Turizm uygulama alanları ve getirileri değerlendirildiğinde, birebir yöre halkına dönen gelirleri ve sağladığı ekonomik iyileşme; doğal değerler, yerel kültür, sosyal entegrasyon ve gelişim; sosyal, kültürel ve çevresel değerlerin korunması ve yaşatılması; yaşam koşullarının iyileşmesine ve kalitesinin artmasına katkısı; istihdam ve doğal olarak kırsal alandan kente göçün önlenmesi ve dolayısıyla kentsel alanlara yönelik oluşan göçün baskı etkisinin azaltılması bağlamında değerlendirildiğinde, kırsal turizmin önemi ortaya çıkmaktadır. Yine kırsal turizm faaliyetleri destinasyon özellikleri ve cazibesi doğrultusunda sürdürülebilirliği, güvenli yapısı, çevresel duyarlılığı ile gelecek nesillerin gereksinimlerinin karşılanmasından ödün verilmeden bugünün ihtiyaçlarının karşılanmasına uygun içeriklendirilebilirliği ile kırsal kalkınma ve sürdürülebilirlik noktasında önem arz etmektedir (Doğan ve Özasan, 2017). Bu kapsamda kırsal turizmin; yerel kültür ve doğal değerleri kapsayıcı bir şekilde ele alan; tüm alanlarla birebir ilişki içerisinde olan, ekonomik-sosyal ve ekolojik anlamda koruma ve sürdürülebilirlik esaslı çalışan bir yapıda olduğu görülmektedir. Uygulandığı yerelin birebir halkını içine alan; sosyal, kültürel ve ekolojik değerlerin ve çeşitliliğin sürdürülebilir kullanım şekilleriyle ele alınıp yapılandırıldığı ve uygulandığı bölgelerin taşıma kapasiteleri detaylarıyla incelenerek kullanıldığı sürece sürdürülebilir kırsal kalkınmanın da lokomotifi rolünü üstleneceği düşünülmektedir.

Bu kapsamda kalkınma planları içerisinde yer alan kırsal turizmin geliştirilmesine yönelik çalışmalar birçok ulusal programla ele alınmaya başlanmış, uluslararası ve ulusal fonlar aracılığıyla destekleme çalışmaları başlatılmıştır. Tarımsal - Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) aracılığıyla uygulanan Avrupa Birliği (AB) tarafından birliğe aday statüsündeki ve potansiyel aday durumundaki ülkeleri desteklemek amacıyla oluşturulmuş Katılım Öncesi Yardım Aracı (Instrument for Pre-Accession Assistance-IPA) olarak adlandırılan programın Kırsal Kalkınma bileşeni (IPARD), sorumluluk alanında yer alan kentsel ve kırsal alanların öncelikli ihtiyaçlarına göre kalkınma plan ve programları yürütmekte olan kalkınma ajansları ve girişimciliğin geliştirilmesi ve desteklenmesi misyonuyla çalışan Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) tarafından birçok proje ve destek faaliyeti uygulanmaktadır. Destekler kapsamında çeşitli mali destek programları ve projeler gerçekleştirilmekte ve bu projelerle çeşitli eğitim faaliyetleri uygulanarak yeni girişimlerin oluşturulması teşvik edilmektedir. Erzurum'un içerisinde yer aldığı Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nde de gerek IPARD ve gerek Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) ve KOSGEB tarafından mali ve teknik destek programları, girişimcilik eğitim programları uygulanmakta, özellikle kırsal alan ve girişimciler desteklenmeye çalışılmaktadır. IPARD kapsamında ve kalkınma ajansı mali destek programları hali hazırda kurulu işletmelerin yatırımları desteklenirken, kalkınma ajansı teknik destek programları kapsamında daha çok eğitim ve danışmanlık destekleri ve yine KOSGEB aracılığıyla da yeni işletme kuracaklara girişimcilik alanında eğitim ve iş kurma destekleri uygulanmıştır (Kuşat, 2014)

Birleşmiş Milletler tarafından belirlenen ve dünyadaki sorunların çözümüne yönelik 2030 yılına kadar uygulanması ve nihai olarak ulaşılması planlanan amaç ve hedefleri içeren Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları belirlenmiştir. Bu amaçlar içerisinde kırsal alanların geliştirilmesi için birçok proje hayata geçirilmiştir. Bu projelerden birisi de Kırsal Turizm Projeleridir. Bu kapsamda projenin amaçlarına ulaşması, potansiyelin kullanılması ve halkın bilinçlendirilmesi için birçok eğitim çalışması düzenlenmektedir ve yöre halkının bu eğitimlere katılması büyük önem arz etmektedir. Bu amaçla, Erzurum ilinde kırsal kalkınma projeleri yoğunlukta uygulanmış olup bu projeler sonucunda çeşitli eğitimler düzenlenmiş ancak bu eğitimlere katılım isteğinde bazen sorunlar yaşanmıştır. Bu kapsamda çalışmada uygulanan projelerin önemli bir sac ayağını oluşturan eğitim dallarından biri olan kırsal turizm eğitimlerine katılma durumları esas alınarak kişilerin katılma kararı üzerinde etkili olan faktörlerin ortaya konularak katılımlardaki sorunlara çözüm yolu bulunabilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bu çalışmanın verilen kırsal kalkınma kapsamında verilen eğitimlerin irdelendiği ilk çalışma olması açısından da literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

MATERYAL VE METHOT

Araştırmada Erzurum'da bulunan ve Erzurum-Erzincan-Bayburt illerine yönelik faaliyet gösteren KUDAKA, TKDK ve KOSGEB'den alınan veriler doğrultusunda sayısal Tesadüfi Örneklem Yöntemi kullanılarak belirlenen anketlerle hareket edilmiş, 230 kişiye uygulanan anket verileri birincil veri kaynağı olarak

değerlendirilmiştir. Çalışmaya ait ikincil veri kaynakları ise; Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) gibi kurum ve Birleşmiş Milletler kaynaklarından elde edilen bilgilerden oluşmaktadır.

Anket yapılan işletme sayısı daha önce kırsal kalkınma projelerine katılan kişiler esas alınarak tesadüfi örnekleme yöntemine göre 220 ancak anket çalışması ile elde edilen verilerin hatalı olması problemine karşı ise örnek hacmi %5 genişletilerek toplam anket sayısı 230 olarak belirlenmiştir. Anket çalışmalarının tamamı kırsal turizm alanında 29 proje ile mevcut potansiyelin en yüksek olduğu ve hali hazırda kırsal turizm faaliyetlerinin devam ettiği, destekleme projelerinin uygulanmış olduğu Erzurum ili kuzey ilçeleri arasında bulunan İspir, Tortum ve Uzundere ilçelerinde yürütülmüştür. Uygulanan anketlerin ilçe bazında dağılımı Çizelge 1’de gösterilmiştir.

Çizelge 1. Yapılan anketlerin ilçelere göre dağılımı

İlçeler	Yapılan Anket		Eğitimlere Katılanlar		Eğitime Katılmayan	
	N	%	N	%	N	%
İspir	85	37,0	68	29,6	17	7,4
Tortum	70	30,4	47	20,4	23	10,0
Uzundere	75	32,6	63	27,4	12	5,2
Toplam	230	100,0	178	77,4	52	22,6

Çalışmada anket yolu ile elde edilen veriler, kişilere ait özelliklerin belirlenmesi için SPSS ‘te crosstab analizlerinin yapılmasında ve kişilerin eğitime katılma isteğinde belirleyici faktörleri tespit etmek için, LİMDEP istatistik programı ile Probit Modeli analizinde kullanılmıştır. Araştırmada Bağımlı Değişken; 0 =Kırsal Turizm Eğitime Katılmamış, 1 = Kırsal Turizm Eğitime Katılmış şeklinde kodlanarak iki kategoriye ayrılmıştır. Bağımlı değişkenin sınırlı oluşu probit modelinin kullanımını cazip kılmıştır. Böylece basit bir regresyon modeli (OLS), bağımlı değişkenin iki kategorisi arasında eşit farklılıklar varsayacağından objektif sonuçlar vermemektedir. Bağımlı değişkenin doğal bir şekilde olması, multinominal logit modelinin kullanılması akabinde taraflı sonuçlar vermektedir. Bundan dolayı bu şekilde olan kategorilerde doğal sınırlamanın olması ve bağımlı değişkenin kesikli kategoriler şeklinde olması probit modelini gerektirmektedir (Abdel-Aty and Radwan, 2000).

Model şu şekilde ifade edilebilir.

$$y^* = bx + \varepsilon \quad \varepsilon \sim N [0,1]$$

$$y = 0 \text{ eğer } y^* \leq 0,$$

$$y = 1 \text{ eğer } 0 < y^* \leq \mu_1$$

RESULTS AND DISCUSSION

Kırsal ve kentsel alanda yerleşik hedef gruplara yönelik anket çalışmaları toplam 230 kişiye uygulanmıştır. Elde edilen veriler kişilerin kırsal turizm eğitimlerine katılma durumları ve kişisel özelliklerin ortaya konulduğu çapraz tablolarını gösteren crosstab analizinde kullanılmıştır. Crosstab analiz sonuçları Çizelge 2’de gösterilmiştir. Ankete katılım konusunda demografik yapılar incelendiğinde de en fazla katılımın genç ve orta yaş grubundan geldiği görülmektedir. Katılımcıların yaş grupları içerisinde en yüksek oranın 20-30 yaş aralığındaki grup olduğu ve toplam katılımcılar içerisinde %43,5’lük bir orana sahip oldukları gözlemlenmektedir. Dijital ortamda uygulanan çalışmalara hemen her yaş gurubundan katılımın olduğu, ağırlıkta genç nüfus olarak nitelendirilen 20-30 yaş grubundaki katılımcılar ağırlıkta olmak üzere 20-40 yaş aralığındaki grubun anket çalışmalarına katılımında ön sırada yer aldıkları görülmüştür (Anonim, 2020a).

Türkiye İstatistik Kurumu Nüfus Kayıt Sistemi’nin 2021 yılı verilerine göre Türkiye’de kadınların nüfusu 42 milyon 252 bin 172 kişi, erkeklerin nüfusu ise 42 milyon 428 bin 101 kişi olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre toplam nüfusun %49,9’unu kadınlar, %50,1’ini ise erkekler oluşturmaktadır. Erzurum il nüfusuna bakıldığında 2021 yılı verileri doğrultusunda il nüfusun 377.261 erkek ve 379.632 kadından oluştuğu, yüzde olarak ise %49,84 erkek, %50,16 kadınlardan oluştuğu görülmektedir (Anonim 2020b) TÜİK 2021 verileri doğrultusunda nüfus Erzurum özelinde incelendiğinde erkeklerin toplam nüfus içerisindeki payı %49,84, kadınların oranı %50,16’dır. Cinsiyete göre yapılan değerlendirmelerde ankete katılanların % 32,2 ‘lik kısmının kadın katılımcılar, % 67,8’inin erkek katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

Çizelge 2. Crosstab analiz sonuçları

Değişkenler	Gruplar	1		0		Toplam	
		N	%	N	%	N	%
Yaş	20-30	76	33	24	10,4	100	43,5
	31-40	73	31,7	21	9,1	94	40,9
	41-50	22	9,6	7	3	29	12,6
	51-60	5	2,2	0	0	5	2,2
	61 <	2	0,9	0	0	2	0,9
Cinsiyet	Kadın	66	28,7	8	3,5	74	32,2
	Erkek	112	48,7	44	19,1	156	67,8
Eğitim	İlköğretim	12	5,2	1	0,4	13	5,7
	Orta Öğretim	53	23	17	7,4	70	30,4
	Ön Lisans	38	16,5	8	3,5	46	20
	Lisans	57	24,8	20	8,7	77	33,5
	Lisansüstü	18	7,8	6	2,6	24	10,4
Doğum yeri	Kırsal Alan	103	44,8	22	9,6	125	54,3
	Şehir Merkezi	75	32,6	30	13	105	45,7
İkamet yeri	Kırsal Alan	72	44,8	21	9,6	93	40,4
	Şehir Merkezi	106	32,6	31	13	137	59,6
Sosyal güvence	Güvencesi yok	18	7,8	13	5,7	31	13,5
	Yeşil Kart	10	4,3	3	1,3	13	5,7
	SGK	128	55,7	27	11,7	155	67,4
	Özel Sigorta	21	9,1	5	2,2	26	11,3
	Diğer	1	0,4	4	1,7	5	2,2
Meslek	İşsiz	69	30	17	7,4	86	37,4
	Çiftçi	12	5,2	5	2,2	17	7,4
	İnşaat İşçisi	7	3	0	0	7	3
	Tüccar/Esnaf	32	13,9	6	2,6	38	16,5
	Memur	31	13,5	12	5,2	43	18,7
	Diğer	27	11,7	12	5,2	39	17
Gelir (TL)	1.000-5.000	20	8,7	9	3,9	29	12,6
	5.001-10.000	31	13,5	4	1,7	35	15,2
	10.001-15.000	9	3,9	12	5,2	21	9,1
	15.001-20.000	21	9,1	4	1,7	25	10,9
	20.001 - <	97	42,2	23	10	120	52,2
Eğitime katılma durumu ve türü	Bitkisel Üretim	7	3	0	0	7	3
	Hayvansal Üretim	8	3,5	0	0	8	3,5
	Girişimcilik	88	38,3	0	0	88	38,3
	Proje Hazırlama	16	7	0	0	16	7
	Katılmadım	2	0,9	52	22,6	54	23,5
	Diğer	6	2,6	0	0	6	2,6
	Birden çok	51	6,1	0	0	51	22,2
TOPLAM		178	77,3	52	22,6	230	100,0

Türkiye’de yaşı 25 ve üzerinde olan ve en az bir eğitim düzeyini tamamlamış bireylerin toplam nüfus içerisindeki oranının yıllar itibarıyla değiştiği gözlemlenmiştir. Bu oran 2008 yılında %81,1 iken 2018 yılına gelindiğinde %90,1 olarak belirlenmiştir. Oranlar cinsiyete göre incelendiğinde aynı artışın gerçekleştiği görülmektedir. 2008 yılında kadınlarda %72,6 olan oranlar, 2018 yılında %84,5’e yükselmiştir. Erkeklerde ise %89,8’den %95,9’a çıkmıştır (Anonim 2019a). Türkiye’de Millî Eğitim Bakanlığı yaygın eğitim kapsamında çeşitli kursların uygulanmasına devam etmiştir. Bu kurslara katılım oranları incelendiğinde özellikle kadın katılımcıların genel katılım içindeki oranının %58 olduğu tespit edilmiştir. Toplam 7.034.152 kursiyerin dahil olduğu eğitim çalışmalarına erkek katılımcıların dahil olma oranı ise genel katılım içerisinde %41 olarak gerçekleşmiştir. Kadınların düzenlenen çalışmalara katılım oranı genel nüfus ortalamasına göre ise %10,14’e tekâmül etmektedir (Anonim, 2019b).

Ankete katılanların %54,3 'ü kırsalda doğarken, aynı grubun %59,6 oranında şehir merkezinde ikamet ettikleri gözlenmiştir. Bölgenin en büyük ili konumundaki Erzurum kentli nüfus bakımından da oransal olarak diğer illerden öndedir. Yürürlükte olan Büyükşehir Yasası doğrultusunda 2013 yılı itibarıyla Kır-kent nüfusu takibi yapılamadığından, büyükşehir statüsünde iller arasında yer alan Erzurum ilinde kırsal nüfusu kentsel nüfusa dönüşmüş durumdadır (Anonim, 2015).

Katılımcıların %67,4'lük kısmı sosyal güvenceye sahibi olduğu, 13,5'lik kısmının ise sosyal güvencesi bulunmadığı görülmektedir. %11,3 'lük kısmının özel sağlık sigortası kapsamında sosyal güvence sahibi olduğu tespit edilmiştir.

Eğitim çalışmalarına katılım durumunda ise en fazla katılımın sırasıyla hali hazırda işsiz olanlar, tüccar/esnaf olarak faal olanlar ve memurlardan geldiği gözlemlenmiştir. Anket uygulanan bölgede eğitim çalışmalarına hali hazırda çiftçilik yapanların katılım durumları ise %5,2 olarak tespit edilmiştir.

TÜİK'in hazırladığı 2020 yılı raporlarına göre Türkiye'de yıllık ortalama hane halkı kullanılabilir fert geliri 33.428 TL. olarak belirlenmiştir (Anonim, 2020c). Bu kapsamda bulgularımızda bu rakama yakın olarak 20 000 TL üzerindeki payın fazla olmasından dolayı ortalama fert geliri de Türkiye ortalamasına yakındır.

İl ve özellikle kırsal alanında proje bazlı eğitim çalışmaları yansırı il ve ilçe tarım müdürlüklerinde farklı dönemlerde eğitim çalışmaları da uygulanmaktadır. Bu kapsamda düzenlenen girişimcilik eğitimine katılanların oranı en fazla olup %38,3 olarak tespit edilmiştir.

Ekonometrik analiz sonuçları esas alındığında, Erzurum ilinde kırsal turizm eğitimlerine katılıp katılmama durumu üzerinde etkili olan değişkenlerin tamamı ekonomik teoriye uygun çıkmıştır. "Yaş" ve "Kırsal faaliyetlerle ilgili desteklerden haberdar olma durumu" değişkenleri %1 seviyesinde, "Daha önce herhangi bir eğitim çalışmasına katılma durumu" değişkeni %5 ve "Girişimde bulunma durumu" değişkeni ise %10 seviyesinde önemli bulunmuştur. Yaş, daha önce başka eğitimlere katılma durumu, girişimde bulunma ve kırsal faaliyetlerle ilgili desteklerden haberdar olanlar ile kırsal turizm eğitimine katılma durumu arasında pozitif bir ilişki vardır. Yani kişilerin yaşı arttıkça kırsal turizm eğitimlerine daha çok katıldıkları, daha önce farklı eğitim çalışmalarına katılanların kırsal turizm eğitimine katılımda daha çok yer aldıkları, aldıkları eğitimler ardından girişimde bulunanların kırsal turizm eğitimlerine katılımda daha aktif oldukları, kırsal faaliyetlere yönelik desteklerden haberdar olanların kırsal turizm eğitimlerine daha çok katıldıkları gözlemlenmiştir. Yapılan bir çalışmada eğitim programlarının içeriği, yerel halkın mevcut bilgi düzeyi ve bölgesel özellikler dikkate alınarak şekillendirilmesi ve gerekli desteklerinde buna göre verilmesinin önemi vurgulanmıştır. Çalışmada verilen örnekte, bir bölgede ekolojik turizm potansiyeli var ise, doğa koruma ve sürdürülebilirlik konularına özel vurgu yapılması gerekli olduğu belirtilmiştir (Eren, 2022). Yapılan diğer bir çalışmada da, . Yapılan bir çalışmada, eğitim yoluyla geliştirilen turizm faaliyetleri, yerel ekonomiye önemli bir katkı sağladığı, kırsal turizmin işletme maliyetlerinin düşük olması ve yerel kaynakları kullanma özelliği, bu alanlarda ekonomik hareketliliği artırarak girişimde bulunmayı desteklediği vurgulanmıştır (Altın, 2023). Bunun yanı sıra, eğitimlerle kazanılan bilgi ve beceriler, yerel halkın turizm faaliyetlerine daha bilinçli katılımını sağlar ve toplumsal dayanışmayı güçlendirir.

Analiz sonucunda çizelge 3'de yer alan marjinal etki değerleri bağımsız değişkenin bir birim artırılması durumunda bağımlı değişkende oluşacak etkileri göstermektedir. Çizelge 3'e göre, katılımcıların yaşının 1 birim artması kırsal turizm eğitimlerine katılım durumunu %10 oranında artırdığı, daha önce eğitim çalışmalarına katılma durumunun %12, daha önce aldığı eğitimlerden sonra girişimde bulunanların kırsal turizm eğitimlerine katılma durumunu %10 ve kırsal faaliyetlerle ilgili desteklerden haberdar olma durumunun ise %50 oranında artırdığı belirlenmiştir.

Çizelge 3. Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	Marjinal Etki
Sabit Terim	2,15403	0,65335	-
Yaş	0,41247***	0,13831	0,10164
Cinsiyet	0,44410	0,24042	0,01094
Eğitim Durumu	-0,08508	0,09800	-0,02116
Yıllık Gelir	0,01864	0,05966	0,00459
Sosyal Güvence	0,07819	0,18299	0,01927
Daha önce eğitime katılma durumu	0,47322**	0,22314	0,12299
Girişimde Bulunma Durumu	0,42408*	0,23594	0,10911
Kırsalda uygulanan desteklerden haberdar olma durumu	1,58884***	0,217781	0,50089

*** %1 önem seviyesi, ** %5 önem seviyesi, * %10 önem seviyesi

SONUÇLAR

Kırsal ve Turizm başlıkları bir arada incelendiğinde, bugün birçok ülkede 60'lı yıllardan itibaren değerlendirmeye alınmış olduğu ve kalkınmada önemli gelişmelerin elde edilmesine destek sağladığı görülmektedir. Kırsal alanlar ve yerel değerlerin sadece ekonomik değil, sosyal, kültürel ve sağlıklı yaşam boyutuyla da değerlendirildiği görülmektedir. Bu bağlamda konunun kalkınma boyutu içerisinde sürdürülebilirlik yönüyle de ele alındığı ve çevresel etkinin de uygulama çalışmalarında dikkat edilen boyutlar içerisine dahil edildiği görülmektedir.

Turizm hizmet sektörü içerisinde birçok alt sektörle etkileşim halindedir ve birçok sektörü beslemektedir. Etki alanı geniş olan turizm sektörü, özellikle kırsal alan düşünüldüğünde, özel müşteri gruplarına hitap eden ve odağında müşteri memnuniyetinin oldukça fazla olduğu bir sektör olarak ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla yapılacak yatırımların çok detaylı düşünülmesi, ürün kalitesinden çeşitliliğine, sunum şekillerinden içeriklerine kadar çok yönlü hareket edilmesi gerektiği açıktır. Bu noktada elbette gerek kamu gerek özel sektör ve gerekse de sivil toplum alanında iş birliklerinin ve desteklerin sağlanması gerekmektedir. Bu anlamda kalkınma planlarından teşvik politikalarının planlamasına kadar birçok yerde ele alınmış olan kırsal turizm için destek mekanizmalarına özel yerler ayrılmış ve Erzurum ili özelinde de devlet eliyle desteklemeler gerçekleştirilmiştir. Destekleme çalışmaları proje uygulamaları şeklinde gerçekleştirilmiştir. 2010 yılı itibarıyla bölgesel kalkınma strateji raporları doğrultusunda yoğunlaştığı görülen programların gerek kamu gerekse sivil toplum kuruluşları aracılığıyla uygulanmıştır. Projeler kapsamında teknik destekler uygulamalı mesleki eğitimler ve girişimcilik eğitimleri şeklinde, mali destekler ise üretim ve tesisleşme yatırım destekleri şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada, Düzey 2 bölgesinde yer alan Erzurum ilinde kırsal turizme yönelik aktif kamu, sivil toplum ve özel sektör kurum kuruluşlarınca uygulanan proje çalışmaları, hibe/fon kaynakları ve bunlarla uygulanan eğitim çalışmaları ele alınmış, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları doğrultusunda incelenmeye, değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bölgede özellikle ifade edilen 3 kurumun destekleriyle uygulanan çalışmalarda ağırlıkta Erzurum ili kuzey ilçelerinde proje çalışmalarının yoğunlaştığı, destek programlarıyla girişimlerin gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Bu doğrultuda kırsal turizm açısından daha çok ön planda olan ve uygulama çalışmaları gerçekleştirilen kuzey ilçeler İspir, Tortum, Uzundere ilçeleri özelinde uygulanan çalışmalar incelenmiştir.

Elde edilen verilerle yapılan analiz sonuçlarına göre, eğitimlere katılan kişilerin genellikle 20-30 yaş arasında, erkek, lisans mezunu, kırsal alanda doğup, şehir merkezinde ikamet eden, SGK güvencesine sahip, sabit bir işi olmayan, 20.000 TL üstünde aylık geliri olan ve en fazla girişimcilik eğitimlerine katılma özelliklerine sahip oldukları belirlenmiştir.

Ayrıca probit analiz sonucunda ise, erkek, yaşı fazla, geliri yüksek, sosyal güvenceye sahip, daha önce farklı konularda eğitim almış, girişimde bulunmuş, kırsal alana yönelik desteklerden devamlı haberdar olan kişiler daha fazla kırsal turizm eğitimlerine katılırken, ankete katılanların eğitim düzeyleri arttıkça kırsal turizm eğitimlerine katılmadıkları belirlenmiştir. Analiz sonuçları itibarıyla genç nüfusun ve kadınların eğitim almada geride kaldıkları bu kapsamda bu kitlelerin ilgisini çekecek nitelikte eğitim çalışmalarının yeniden düzenlenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, bu çalışma sadece Erzurum bölgesinde tek bir eğitim çalışması esas alınarak yürütülmüş olup, sonuçlar bu eğitimi kapsamaktadır. Bu çalışma pilot bir çalışma niteliğinde olup, kendinden sonra yapılacak farklı eğitimlerinin esas alındığı ve daha geniş araştırma evreninde uygulanacak çalışmalara klavuz olacağı ayrıca sonuçları itibarıyla de proje uygulayıcılarına etkin eğitim düzenlenmesi ve hedef kitlenin seçilmesi vb konularda yol gösterici olacağı ve konu ile ilgili politikalara da yön vereceği düşünülmektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı:

Makale yazarları arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Yazarların Katkısı

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamışlardır.

ORCID

1. **AbdulkadirErgün** <http://orcid.org/0000-0001-8194-8765>

2. **Nuray Demir** <http://orcid.org/0000-0001-5670-6801>

Article History

Submission received: 08.11.2024
Revised: 16.12.2024
Accepted: 19.12.2024

REFERENCES

- Abdel-Aty, M. A., and Radwan, A. E., 2000. Modeling traffic accident occurrence and involvement. *Accident Analysis and Prevention*, 32(5), 633-642.
- Altın, D. (2023). *Kırsal Kalkınma ve Turizm: Stratejiler ve Modeller*. Ankara: Turizm Araştırmaları Yayınevi.
- Altieri, M. A. (1995). *Agroecology: The Science of Sustainable Agriculture*. CRC Press.
- Anonim, 2015. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı - KUDAKA - Erzurum İli Sosyal Yapı Analizi 2015. www.kudaka.gov.tr
- Anonim, 2019a. Türkiye İstatistik Kurumu- TÜİK 2019
- Anonim, 2019b. Kadının Kalkınmadaki Rolü Özel İhtisas Komisyonu Raporu. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/KadininKalkinmadakiRoluOzelIhtisasKomisyonuRaporu.pdf>
- Anonim, 2020a. İl ve İlçe Nüfusları Türkiye İstatistik Kurumu - TÜİK 2020. www.tuik.gov.tr
- Anonim, 2020b. Eğitim Düzeyleri Raporu 2008-2020 Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK 2020. www.tuik.gov.tr
- Anonim 2020c. Hane Halkı Gelirleri Raporu Türkiye İstatistik Kurumu – TÜİK 2020. www.tuik.gov.tr
- Arı, 2019. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine Ulaşılması İçin Türkiye’de Tarım – Çevre Özelinde Politika Önerilerinin Geliştirilmesi. Master Tezi.
- Chambers, R. (1997). *Whose Reality Counts? Putting the First Last*. Intermediate Technology Publications.
- Doğan, S., ve Özaslan, Y., 2017. Kırsal Alan Gelişimi Açısından Kırsal Turizm ve Kırsal Turizmin Dünyadaki Durumu. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 61-78.
- Eren, Z. (2022). "Ekolojik Turizm ve Sürdürülebilirlik: Eğitim Programlarının Önemi." *Doğa ve Turizm Araştırmaları*, 8(1), 23-34.
- Food and Agriculture Organization (FAO). (2014). *Building a Common Vision for Sustainable Food and Agriculture: Principles and Approaches*. Rome: FAO.
- Gökmen, H. ve Sert, E. (2018). "Kırsal Alanlarda Turizmin Sosyoekonomik Etkileri." *Turizm ve Kalkınma Dergisi*, 12(3), 45-58.
- International Energy Agency (IEA). (2021). *Renewables 2021*. Paris: IEA.
- Kaypak, Ş. (2011). Kırsal Kalkınma: Kavramsal Çerçeve ve Türkiye Uygulamaları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 105-124.
- Kuşat, N., 2014. Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Bir Alternatif Olarak Kırsal Turizm ve Türkiye’de Uygulanabilirliği. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10-2.
- Pretty, J. (2008). Agricultural sustainability: concepts, principles and evidence. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 363(1491), 447-465.
- Tilman, D., Cassman, K. G., Matson, P. A., Naylor, R., & Polasky, S. (2002). Agricultural sustainability and intensive production practices. *Nature*, 418(6898), 671-677.
- United Nations (UN). (2015). *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. United Nations General Assembly.
- World Commission on Environment and Development (WCED). (1987). *Our Common Future*. Oxford: Oxford University Press. 299